

Сторінки історії

УДК 378.2:330.46:631.52/.53:
630*631.527:001.89:63

© 2022

**О.А. ЯНАТА — ВИЗНАНИЙ
УКРАЇНСЬКИЙ УЧЕНИЙ-АГРАРІЙ,
ПЕРШИЙ ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР
«ВІСНИКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ
НАУКИ» (1888 – 1938)**

В.А. Вергунов

*доктор сільськогосподарських наук,
доктор історичних наук, професор, академік НААН
Національна наукова сільськогосподарська
бібліотека НААН
вул. Героїв Оборони, 10, м. Київ, 03127, Україна
e-mail: dnsgh_uaan@ukr.net
ORCID: 0000-0002-5476-4845*

Надійшла 21.10.2022

Мета. Розкрити основні віхи життєвого та творчого шляху талановитого вченого О.А. Янати, узагальнити його найвагоміші наукові здобутки у галузі сільськогосподарської науки, організації галузевої дослідної справи та вищої професійної освіти в Україні. **Методи.** Загальнонаукові — аналіз, синтез, типологізація; історичні — проблемно-хронологічний, порівняльно-історичний, ретроспективний, біографічний. **Результати.** Доведено, що О.А. Яната — один із фундаторів Сільськогосподарського вченого (наукового) комітету України, трансформованого на Науково-Консультаційну Раду при Народному комісаріаті закордонних справ УСРР. Сприяв становленню Контрольно-насінневої дослідної станції Харківського сільськогосподарського товариства, Українського Інституту насіннезнавства, а також Українського інституту прикладної ботаніки. Доклав зусиль до організації науково-освітнього процесу, очолюючи кафедри ботаніки Київського державного українського університету та сільськогосподарської ботаніки Київського сільськогосподарського інституту, а також науково-дослідну кафедру прикладної ботаніки Народного комісаріату освіти УСРР при Харківському сільськогосподарському інституті ім. Х. Раковського. **Висновки.** О.А. Яната відіграв вагому роль у розробленні наукових основ контрольно-насінневої справи в Україні, а також лувівництва, ентомології, гербології, ботанічної термінології та номенклатури, заповідної справи. О.А. Яната — фундатор агроекологічного напрямку в ботаніці та екології. Дослідник порушив агро-екологічні проблеми контролю бур'янів в агроєкосистемах, започаткував системні ботаніко-географічні дослідження в Україні, науково обґрунтував

природниче районування сільського господарства. Доведено, що вчений сприяв популяризації здобутків вітчизняної аграрної науки як ініціатор за-снування, головний редактор відомих друкованих органів, зокрема журналу «Вісті Природничої секції УНТ», «Українського ботанічного журналу» та жур-налу «Вісник сільськогосподарської науки».

Ключові слова: історія сільськогосподарської дослідної справи, аграрна наука, біологія, рослинництво, ботаніка, насінництво, агроекологія.

DOI: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk202212-10>

На сучасному етапі для подальшого еко-номічного зростання держави важливим є пошук оптимальної взаємодоповнювальної системи організації наукового забезпечення агропромислового комплексу України. Це сприятиме забезпеченню населення високоякісною вітчизняною продукцією, підвищенню її конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і світовому ринках, досягненню інвестиційної привабливості галузі у зв'язку із входженням України до Світової організації торгівлі. Остаточо не визначена соціально-економічна й політична кон'юнктура подальшого розвитку країни спонукає науковців проводити дослідження у різних напрямках і галузях в історичному аспекті, переоцінюючи наявні стереотипи, позиціо-нуючи найвагоміші теоретичні та методоло-гічні здобутки українських учених.

Вагомий внесок у становлення контрольної-насінневої справи в Україні, а також розробку наукових основ лувківництва, ентомології, гербології, ботанічної термінології та номен-клатури, заповідної справи зробив відомий вітчизняний учений, організатор системи галузевої дослідної справи та вищої фахової освіти О.А. Яната. Крім того, дослідника по праву вважають фундатором агроеко-логічного напрямку в ботаніці та екології. Все це спонукає до подальших історичних розвідок з вивчення та систематизації його різнопланового наукового доробку, творчих ініціатив з розбудови галузевого науково-освітнього процесу в Україні.

Окремі напрями діяльності та творчі надбання О.А. Янати розкрили у своїх публікаціях Н.І. Горлова, В.М. Гамалія, О.О. Пилипчук, В.Є. Борейко, В.М. Джуран, В.В. Ігнатенко, А.А. Коробченко, В.І. Онопрієнко, Т.О. Щербань, К.М. Ситник та інші дослідники [1–11].

Мета досліджень — цілісний науково-історичний аналіз життєвого та творчого шляху О.А. Янати, актуалізація його най-вагоміших здобутків у галузі аграрної та біологічної науки, а також творчих пошуків з організації ефективної системи ведення галузевого дослідництва та поширення сільськогосподарської освіти в Україні.

Методи досліджень. Дослідження ґрун-туються на принципах історичного пізнан-ня: об'єктивності, системності, наступнос-ті, комплексності, багатofакторності. Використано загальнонаукові та структурно-функціональні методи. Особливу увагу при-ділено історичним методам дослідницького пошуку (проблемно-хронологічному, порів-няльно-історичному, ретроспективному, біо-графічному) та джерелознавчому аналізу.

Результати досліджень. Олександр Алоїзович Яната народився 28 травня (9 червня) 1888 р. в м. Миколаєві. Після закінчення Миколаївського середнього реального училища у 1905 р. поступив до Ново-Олександрійського інституту сіль-ського господарства і лісівництва в м. Пулави Люблінського воєводства Царства Польського (нині — Харківський національ-ний аграрний університет ім. В.В. Доку-чаєва). Водночас зарахований на сіль-ськогосподарське відділення Київського політехнічного інституту імператора Олек-сандра II (КПІ). Брав активну участь у сту-дентському русі в м. Пулави, за що потрапив під нагляд поліції і був змушений залиши-ти Ново-Олександрію та переїхати у Київ для навчання упродовж 1906–1911 рр. у КПІ [9].

Відвідував лекції славетних професорів Університету Св. Володимира: Г.Ф. Вагнера, М.М. Воскобойникова, С.Г. Навашина, І.І. Шмальгаузена, В.В. Зеленського. У 1907 р.

створив й очолив освітнє молодіжне товариство «Гурток натуралістів» при КПІ. Упродовж 1907–1908 рр. керував підпільною друкарнею та видавництвом у м. Миколаєві. Як секретар Миколаївської (об'єднаної) організації Російської соціал-демократичної робітничої партії (РСДРП) організував системний випуск легальної газети. Створив кооперативні та фінансові підприємства на користь партії й революційного Червоного хреста, що допомагав політв'язням, а також виборчому процесу своїх кандидатів до Державної думи. Крім того, брав активну участь у створенні Миколаївського товариства аматорів природи. У 1909 р. опублікував свою першу наукову працю «Нові дані до флори околиці м. Миколаєва Херсонської губернії» в «Записках Київського товариства природодослідників».

Упродовж 1909–1911 рр. — активний член Миколаївської Комісії обласного вивчення природи та засновник і керівник «Термінологічної комісії» при «Гуртку натуралістів». У 1910 р. став одним із засновників журналу «Природа України» (м. Київ) та журналу «Природа», що виходив під егідою Миколаївського товариства аматорів природи (1910–1917). Цього самого року був заарештований за перевезення нелегальної літератури до Криму і кинутий до Лук'янівської в'язниці у м. Києві [10].

Після закінчення КПІ О.А. Яната переїхав до м. Сімферополя, де виконував обов'язки консерватора Природничо-історичного музею Таврійського губернського земства до 1913 р. У 1912 р. в часописі «Українське життя» (Москва) виходить його програмна стаття «Найближчі завдання ботаніків-аматорів і фахівців спеціалістів в Україні». З 1913 р. проводив систематичні дослідження флори Кримської яйли як керівник відділу лукиництва в «Партії Кримських водних розвідок».

Упродовж 1913–1915 рр. завідував Контрольно-насіненною дослідною станцією Харківського сільськогосподарського товариства, розробляв її «Положення», а також низку регламентуючих нормативних документів щодо розгортання контрольно-насіненої справи в країні, а саме:

- «Проект правил інспектування насінневих складів» (1914);

- «Проект правил пломбування мішків насінням» (1914);

- «Проект тексту договору-контролю» (1914);

- «Метод обліку забур'яненості зерна куколем» (1915).

У 1914 р. вийшла друком його книга «Рослина і її життя» як курс лекцій із загальної ботаніки, яку він читав на курсах плодівництва Бахчисарайського відділу Російського товариства плодівництва. Того самого року створив на Ай-Петрі дослідну біологічну (лучну) станцію [10].

З початком Першої світової війни О.А. Яната у діючій армії став секретарем очолюваного С. Петлюрою Революційного Комітету Західного фронту, а також брав участь у виданні робітничої газети українських соціал-демократів «Слово». Упродовж 1915–1917 рр. завідував підвідділом транспортного відділу Земспілки Комітету Західного фронту.

У 1917 р. створив в Українському науковому товаристві у Києві природничу секцію та її друкований орган — журнал «Вісті Природничої секції УНТ». Того самого року вийшла його фундаментальна стаття, яка узагальнювала становлення саме української науки «Нагальна справа у розвитку української науки і школи» в єдиному на той час україномовному журналі «Промінь» (Москва). Через розбіжність у поглядах з Українською соціал-демократичною робітничою партією не повернувся до лав РСДРП (більшовиків) через їхню малу революційність у національних питаннях [11].

Дванадцятого серпня 1918 р. О.А. Янату призначено спочатку приват-доцентом, а потім він очолював кафедру ботаніки Київського державного українського університету (нині — Київський національний університет імені Тараса Шевченка), а також став організатором Першого з'їзду природознавців України. Разом із В.І. Вернадським один із ідейних творців Сільськогосподарського вченого (наукового) комітету України, що свою діяльність розпочав 1 листопада 1918 р. З 24 липня 1919 р. — заступник його голови. У 1919 р. заснував і став головою Ботанічної секції в Українському науковому товаристві (УНТ) у Києві та Всеукраїнській академії наук (ВУАН). Також упродовж 1918–1920 рр. завідував

музеєм УНТ у Києві [11].

На підставі рішення Комісії із забезпечення сільськогосподарських шкіл підручниками при відділі сільськогосподарської освіти Народного міністерства земельних справ у 1919 р. йому було доручено підготувати державною мовою підручник «Ботаніка». У 1920 р. О.А. Яната став засновником і відповідальним редактором «Українського ботанічного журналу». Його обрано членом сільськогосподарської секції при фізико-математичному відділенні Української академії наук з 1920 р. З 9 липня 1920 р. він очолював Комісію з організації Київської філії Сільськогосподарського наукового комітету України (СГНКУ). Трохи згодом, а саме 14 серпня 1920 р., ініціював і очолював відповідні заходи щодо відкриття Уманської філії СГНКУ. Став одним із розробників «Статуту» Українського інституту насінництва (серпень 1920 р.).

О.А. Яната — дієвий організатор Комітету Цукро-бурякової культури і цукрової промисловості при СГНКУ (вересень 1920 р.). При Бюро насінництва Ботанічної секції СГНКУ організував Київську губернську контрольну насінневу станцію (вересень 1920 р.). Один із організаторів та головних доповідачів на 1-му Всеукраїнському агрономічному з'їзді 13–22 листопада 1920 р. в м. Харкові. Виступив у пленарній частині із повідомленням «Про завдання, статут, діяльність та становище Сільськогосподарського Вченого Комітету України», ініціював і взяв активну участь в організації центральних і місцевих комітетів охорони природи при секції охорони природи СГНКУ та при його філіях і урядових місцевих установах. Очолив Комісію з'їзду у справі видання сільськогосподарської популярної та наукової літератури як невідкладне завдання [9].

З 1920 р. — член Президії Харківського наукового товариства. Упродовж 1921–1924 рр. очолював природничий відділ Інституту української наукової мови при ВУАН. Природничим відділом ВУАН у 1922 р. його вперше обрано академіком, але обрання не дістало підтвердження на Загальних зборах Академії. Того самого року організував і редагував друкований орган СГНКУ — журнал «Вісник

сільськогосподарської науки».

Представляв галузеву науку як член-кореспондент Бюро прикладної ботаніки Державного інституту дослідної агрономії в Ленінграді. Входив до складу Організаційної ради новоствореного Київського сільськогосподарського інституту (КСГІ) (1920), а потім викладав у ньому на кафедрі захисту рослин курс «Бур'яни та заходи боротьби з ними». З 1922 р. він очолював кафедру сільськогосподарської ботаніки КСГІ. Став заступником голови СГНКУ та засновником і директором Інституту насінництва. Крім того, постійно очолював діючі Київські селекційно-насінневі курси від імені Комітету (1922). Того самого року увійшов до складу Оргкомітету по створенню Ґрунтознавчого Комітету України [9].

Разом із СГНКУ у 1924 р. переїхав до Харкова. За сумісництвом став членом Правління та проректором академічної частини Харківського сільськогосподарського інституту ім. Х. Раковського (ХСГІ). У 1925 р. увійшов до складу спеціальної комісії ВУАН, у межах якої підготував науково обґрунтовані рекомендації щодо поліпшення заповідної справи в «Асканії-Новій». З 1925 р. — член Українського Комітету Краєзнавства Укрголовнауки, що керував діяльністю низових краєзнавчих організацій. Наступного року його обрали заступником голови Ради Українського ботанічного товариства при ВУАН.

Із 1928 р. очолював науково-дослідну кафедру прикладної ботаніки Народного комісаріату освіти (НКО) УСРР при Харківському сільськогосподарському інституті (ХСГІ), а також став членом новоствореної Науково-Консультаційної Ради при Народному комісаріаті закордонних справ УСРР за напрямом «Сільськогосподарська ботаніка», а також з 1 липня 1922 р. виконував обов'язки директора новоствореного Українського інституту прикладної ботаніки та очолював у ньому відділ диких рослин (нині Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН).

З 1928 р. О.А. Яната — член Харківської філії Українського товариства робітників науки й техніки для сприяння соціалістичному будівництву СРСР. У 1929 р. вдруге набрав потрібну кількість голосів на обрання академіком ВУАН за циклом

«сільськогосподарські науки», але через брак вакантних місць не введений до списку рекомендованих кандидатів для голосування на Загальних зборах. Обраний членом створеного у 1929 р. Бюро для вивчення продуктивних сил України при Укрдержплані УСРР. Його головним завданням були організація, стимулювання і планування науково-дослідної роботи в галузі вивчення продуктивних сил України. Представляв Український комітет охорони природи на Першому Всесоюзному з'їзді охорони природи в Москві у 1933 р. 15 березня 1933 р. звільнений із займаних посад у ХСП та Інституті захисту рослин за «притягнення буржуазних екологічних теорій в галузі боротьби з бур'янами» [12] і 4 травня того самого року заарештований органами Народного комісаріату внутрішніх справ. 23 вересня 1933 р. отримав вирок суду — 5 років виправно-трудоих таборів, а 21 липня 1937 р. Постановою Особливої наради при НКЗС СРСР строк покарання був продовжений ще на 5 років.

Творча спадщина О.А. Янати складається із 314 наукових і науково-популярних праць, підручників, інструктивних документів з різнопланових напрямів агробіологічної науки, а також її історії та організації. Його по праву вважають неординарним ученим, творчість якого пронизана національною ідеєю. Для свого часу він був

визнаним ботаніком-флористом, спеціалістом у галузі луквіництва, насінництва, ентомології, гербології, української ботанічної термінології та номенклатури, а також генеруючим діячем заповідної справи [13, 14].

В Україні О.А. Янату вважають фундатором агроекологічного напрямку в ботаніці та екології. Його праці, що стосуються бур'янової флори (понад 60), багато в чому були піонерними для свого часу. Вчений розробляв агроекологічні проблеми контролю бур'янів в агроєкосистемах. Велика заслуга вченого у проведенні в Україні системних ботаніко-географічних досліджень територій. Він доклав багато зусиль для створення науково обґрунтованого природничого районування сільського господарства. Не менш значимий внесок О.А. Янати у становлення й розвиток контрольної-насінневої справи в Україні. Підготовлені за редакцією вченого матеріали організованого ним Харківського обласного з'їзду представників контрольної-насінневих станцій півдня Росії у 1914 р. тривалий час були єдиним посібником з організації системи контрольної-насінневої справи.

Помер 3 червня 1938 р. в Соловецьких таборях. Місце поховання невідоме. У 1964 р. «Справу О. Янати» було переглянуто Військовим трибуналом Київського військового округу та припинено за відсутністю складу злочину [13].

Висновки

О.А. Яната сприяв становленню Контрольно-насінневої дослідної станції Харківського сільськогосподарського товариства, Українського Інституту насінництва, Українського інституту прикладної ботаніки. Ініціював створення природничої та ботанічної секцій при Українському науковому товаристві, а також ботанічної секції при ВУАН. Став одним із ідейних творців Сільськогосподарського вченого (наукового) комітету України, ряду його секцій та комітетів, трансформованого згодом на Науково-Консультаційну Раду при НКЗС УСРР.

Учений доклав зусиль до організації науково-освітнього процесу, очолюючи кафед-

ри ботаніки Київського державного українського університету та сільськогосподарської ботаніки Київського сільськогосподарського інституту, а також науково-дослідну кафедру прикладної ботаніки НКО УСРР при Харківському сільськогосподарському інституті ім. Х. Раковського.

О.А. Яната відіграв вагомий роль у розробленні наукових основ контрольної-насінневої справи в Україні, а також луквіництва, ентомології, гербології, ботанічної термінології та номенклатури, заповідної справи. Учений є фундатором агроекологічного напрямку в ботаніці та екології. О.А. Яна-

та порушив агроекологічні проблеми контролю бур'янів в агроекосистемах, започаткував системні ботаніко-географічні дослідження в Україні, науково обґрунтував природниче районування сільського господарства. Ініціював організацію центральних і місцевих комітетів охорони природи при секції охорони природи СГНКУ та при його філіях і урядових місцевих установах. Підготував у співавторстві

науково обґрунтовані рекомендації щодо поліпшення заповідної справи в «Асканії-Новій».

О.А. Яната сприяв популяризації здобутків вітчизняної аграрної науки, ініціюючи заснування багатьох друкованих органів, зокрема журналів «Природа України», «Вісті Природничої секції УНТ», «Українського ботанічного журналу» та «Вісника сільськогосподарської науки».

Vergunov V.A.

National Scientific Agricultural Library NAAS
Kyiv, 10 Heroiv Oborony Str., Ukraine, 03127
e-mail: dnsgb_uaan@ukr.net; ORCID: 0000-0002-5476-4845

O.A. Yanata — a recognized ukrainian agrarian scientist, the first editor-in-chief of «Herald of agricultural science» (1888–1938)

The purpose of the article is to reveal the main milestones of the life and creative path of the talented scientist O.A. Yanata, to summarize his most important scientific achievements in the field of agricultural science, organization of sectoral research work and higher professional education in Ukraine. **Methods.** General scientific — analysis, synthesis, typology; historical — problem-chronological, comparative-historical, retrospective, biographical. **The results.** It is proved that O.A. Yanata is one of the founders of the Agricultural Scientist (Scientific) Committee of Ukraine, which was transformed into the Scientific and Advisory Council at the National Academy of Sciences of the Ukrainian SSR. He contributed to the establishment of the Seed Control Research Station of the Kharkiv Agricultural Society, the Ukrainian Institute of Seed Science, and the Ukrainian Institute of Applied Botany. He made efforts to organize the scientific and educational process, heading the Department

of Botany of the Kyiv State Ukrainian University and Agricultural Botany of the Kyiv Agricultural Institute, as well as the Research Department of Applied Botany of the NKO of the Ukrainian SSR at the Kharkiv Agricultural Institute named after H. Rakovsky. **Conclusions.** O.A. Yanata played an important role in the development of the scientific foundations of the control and seed business in Ukraine, as well as onion growing, seed production, entomology, herbology, botanical terminology and nomenclature, protected business. O.A. Yanata is the founder of the agro-ecological direction in botany and ecology. The researcher raised agro-ecological problems of weed control in agro-ecosystems, initiated systematic botanical and geographical research in Ukraine, and scientifically substantiated the natural zoning of agriculture. It is proven that the scientist contributed to the popularization of the achievements of domestic agrarian science, as the initiator of the foundation, the editor-in-chief of well-known printed bodies, in particular, the journal «News of the Natural Section of the National University of Science and Technology», «Ukrainian Botanical Journal» and «Herald of Agricultural Science».

Key words: history of agricultural research work, agricultural science, biology, plant breeding, botany, seed production, agroecology.

DOI: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk202212-10>

Бібліографія

1. Горлова Н.І. О.А. Яната — дослідник природи Північної Таврії. *Проблеми історичного краєзнавства, музеєзнавства та відродження культури українського народу*: тези доп. наук.-практ. конф. 15–16 вересня 1993 р. Херсон, 1993. С. 18–20.

2. Гамалія В.М. О.А. Яната та його діяльність в галузі української природничо-наукової термінології: монографія; відп. ред. О. Я. Пилипчук; [Акад. наук вищ. шк. України, Відня історії та методології освіти, науки і техніки]. Київ: Акад. наук вищ. шк. України, 2006. 222 с. (Серія «Історія

освіти, науки і техніки: в школах, напрямках, іменах»; кн. 5).

3. Пилипчук О.О. А. Яната: Біля витоків формування української ботанічної термінології та номенклатури. *Язык и культура*: 6-я междунар. наук. конф. Київ, 1998. Т. 2. С. 99–105.

4. Борейко В. Трагічна доля лідера українських природоохоронців: Деякі штрихи з біографії Олександра Алоїсовича Янати. *Рідна природа*. 1995. № 3/4. С. 65–66.

5. Джуран В.М., Ігнатенко В.В. Внесок представників різних національностей у створення

зеленої скарбниці України: до вивчення напрямів наук. досліджень у заповіднику Асканія-Нова. *Відродження*. 1998. № 5. С. 40–42.

6. *Коробченко А.* Олександр Яната. Розвиток екологічної освіти в Україні. *Освіта і управління*. 1999. № 3. С. 155–163.

7. *Онопрієнко В., Щербань Т.* Талановитий дослідник рослинного світу. *Вісник НАН України*. 2004. № 4. С. 63.

8. *Ситник К.М.* Сучасність і сприйняття ідей Олександра Алоїзовича Янати. *Укр. ботан. журн.* 2003. № 3. С. 325–332.

9. *Вергунов В.А.* Професор Олександр Алоїзович Яната: повернення в науку ХХІ століття. *Бюлетень Центральної наукової сільськогосподарської бібліотеки УААН*. Київ, 2001. Вип. 2 (2): Професор Олександр Алоїзович Яната (1888–1938): повернення із забуття (Наукова спадщина вченого та її значення для розвитку аграр. і біол. науки України). С. 4–7. [Наук. аграр. іст.- бібліогр. читання; читання 1].

10. *Вергунов В.А.* О.А. Яната : повернення в науку ХХІ століття. *Вісник аграрної науки*. 2002. № 4. С. 84.

11. *Вергунов В.А.* Наукова спадщина професора Олександра Алоїзовича Янати в контексті

розвитку аграрної і біологічної науки України ХХІ ст. Професор Яната Олександр Алоїзович (1888–1938): [біобібліогр. покажч. до 115-річниці від дня народж.]. УААН, ЦНСГБ; уклад. В.А. Вергунов, Т.Ф. Дерлеменко; наук. ред. В.А. Вергунов. Київ: Аграрна наука, 2003. С. 19–26. (Іст.-бібліогр. Серія «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії»; кн. 4).

12. *Олександр Яната:* ботанік, агроном, педагог, організатор науки. *Народжені Україною:* мемор. альм. У 2-х т. Київ, 2002. Т. 2. С. 798–799.

13. *Яната Олександр Алоїзович (1888–1938):* біобібліогр. покажч. УААН, ЦНСГБ, АН Вищої школи України, сектор історії та методології освіти, науки і техніки; уклад. В.А. Вергунов, Т.Ф. Дерлеменко, А.А. Коробченко, О.Я. Пилипчук; наук. ред. О.Я. Пилипчук, В.А. Вергунов. Київ, 2001. 86 с. (Іст.-бібліогр. Серія «Бібліографія вчених-аграріїв України»).

14. *Професор Яната Олександр Алоїзович (1888–1938):* [біобібліогр. покажч. до 115-річниці від дня народж.]. УААН, ЦНСГБ; уклад. В.А. Вергунов, Т.Ф. Дерлеменко; наук. ред. В.А. Вергунов. Київ: Аграрна наука, 2003. 223 с.: (Іст.-бібліогр. Серія «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії»; кн. 4).